

TALABALAR MAXSUS TAYYORGARLIGINI AMALIYOTDA O'QUV MATERIALLARI ORQALI TARKIBLASHTIRISH METODLARI

Axmedova A.

Qarshi davlat universiteti doktranti

Tayanch so'zlar: ta'lim tizimi, o'quv jarayoni, o'quv materiallari, zamonaviy texnologiyalar.

Ключевые слова: система обучения, процесс изучения, образовательные материалы, современные технологии.

Key words: education system, learning process, educational materials, modern technologies.

Mamlakatimizda ta'lim sohasida olib borilayotgan yangilanish, modernizatsiya jarayoni uzluksiz ta'lim tizimining barcha bo'g'inlari jumladan, oliy ta'limda ham zamon talablariga javob bera oladigan yetuk mutaxassislarni tayyorlash, ularda yangi bilim va ko'nikmalarini shakllantirishni, o'z ustida ishlash, zamonaviy texnologiya yutuqlaridan maqsadli foydalana olish mahoratini oshirishni taqozo etmoqda.

Ta'lim tizimi samaradorligini oshirish, pedagoglarni zamonaviy bilim hamda amaliy ko'nikma va malakalar bilan qurollantirish, o'qitishning ilg'or texnologiyalaridan boxabar bo'lib va ta'lim amaliyotiga tadbiiq etish bugungi kunning dolzarb vazifasidir. Bugungi kundagi eng dolzarb vazifa pedagog kadrlarning kasbiy tayyorgarligi darajasini rivojlantirish, ularning interaktiv metodlar, pedagoglarning tahliliy va ijodiy fikrlashini rivojlantirishga yo'naltirilgan innovatsion metodikalar, masofadan o'qitishni, mustaqil ta'lim olishni kengaytirishni nazarda tutuvchi texnika va texnologiyalardan foydalangan holda mashg'ulotlar olib borish malaka va ko'nikmalarni takomillashtirishga qaratilgan. Shu bilan birga, hozirgi vaqtda o'quv yurtlarida davr talabiga javob beradigan mutaxassislarni faqat nazariy bilimlarni chuqur o'rgangan holda emas, balki ayni vaqtda buyuk insoniy fazilatlariga ega bo'lgan, muomalaga kirisha oladigan, o'z ishini puxta egallagan mohir mutaxassis bo'lishlariga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, hozirgi davrning bu talabi

ta'lim muassasalaridagi barcha o'qituvchilarni yuksak pedagogik mahorat va texnika ko'nikmalari bilan qurollangan, o'z pedagogik faoliyatiga kreativ yondosha oladigan, kompetentli va madaniyatli shaxs sifatida bo'lishlarini yana bir bor ta'kidlab bermoqda.

Bugungi milliy ta'lim tizimining holati ba'zi bir xususiyatlari bilan ta'riflanib, ular doimiy ravishda pedagogik tadqiqotlarning yangicha yo'nalishlari vujudga kelishga sabab bo'ladilar. Bunga birinchi navbatda o'quv jarayonini tashkillashtirish bo'yicha ishlab chiqilgan yangicha yondashuvlarga mos keluvchi o'quv materiallarini tanlash va tizimning ishlab chiqilmagan metodologiya kiradi. Shu sababli har bir talabani ta'lim ehtiyojlarini qondiruvchi ta'lim tizimini yaratish maqsadida sohada ilmiy- tadqiqot va innovatsion faoliyatlarni rivojlanishi kuzatilmoqda. Hozirgi vaziyatda muhandislik yo'nalishini isloh qilish sohasida turli fanlar va xususan, umumkasbiy va maxsus blok fanlari o'rganishga ajratilgan auditoriya soatlarini qisqarish tendensiyasi ko'zga tutilmoqda.

Ilmiy texnik taraqqiyotning jadallashuvi, ilmiy-texnik axborotlarning jadal o'sishiga va yangilanishiga olib keldi. Ayni paytda, dunyoda har yili yuz minglab kitoblar, jurnallar chop etiladi, yuz minglab dissertatsiyalar himoya qilinadi. Internet global tarmog'idagi axborotlar oqimini amalda o'lchab bo'lmaydi. Ommaviy kasbiy ta'limning bunday sharoitda, zamonaviy talablarga mos mutaxassislarni tayyorlash murakablashishini tassavur qilish qiyin emas.

“Innovatsiya – bu kelajak degani. Biz buyuk kelajagimizni barpo etishni bugundan boshlaydigan bo'lsak, uni aynan innovatsion g'oyalar, innovatsion yondashuv asosida boshlashimiz kerak. Shuning uchun biz Innovatsion rivojlanish vazirligini tashkil etdik va uning oldiga aniq vazifalarni qo'ydik. Bu vazirlik nafaqat iqtisodiyot sohasida, balki butun jamiyat hayotida eng muhim loyihalarni amalga oshirishda o'ziga xos lokomotiv rolini bajaradi, deb ishonamiz” – deb, ta'kidlagan edi Respublikamizning Prezidenti Sh Mirziyoyev.

Ilmiy-texnik taraqqiyot jadallashuvi davrida paydo bo'lgan «Ta'lim texnologiyalari» o'quv fani mazkur muammoni yechishga yordam beradi. Talabalarga pedagogik texnologiyalar va kasb mahoratini shakllantirish, uni amalda qo'llash bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarini tarkib toptirishini nazarda tutadi. Pedagogik texnologiyalarni loyihalash, malakasini hosil qilish, bo'lajak kasb egalarini ilg'or pedagogik texnologiyalar asoslari to'g'risidagi mavjud bilimlar tizimi bilan qurollantirish, o'qitishning hamkorlik modeli, inter faol metodlari va turli darajali o'qitish texnologiyalari bo'yicha malakalarni hosil qilish uning asosiy vazifalaridandir.

Adabiyotlar tahlili va metodlari. Tadqiqot jarayonida Ta'lim to'g'risidagi qonun, Prezident Sh. Mirziyoyev asarlari, mavzuga doir adabiyotlar hamda internet manbalaridan foydalanildi. Maqolani yozish davomida nazariy deduktiv xulosa chiqarish, analiz va sintez, mantiqiylik tamoyillari qo'llanildi.

Muhokama. Bugungi kunda jamiyatimizda yangi ijtimoiy munosabatlarning shakllanishi, ta'limning jahon ta'lim tizimiga integratsiyalashuvi zamonaviy pedagogik texnologiyalarda yangicha yondoshuv zarurligini taqozo etmoqda. Bu yondoshuvlar o'z navbatida o'quv jarayonining tashkiliy va metodik jihatlariga muayyan ijobiy o'zgarishlar olib kirmoqdaki, ularning ko'pchiligi pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat bilan uzviy bog'liq.

Ta'limga texnologik yondashuv zamirida o'quv materiallarini tuzish asosiy o'rin egallaydi. Asosan o'quv materiallari har doim muayyan standartlarga javob berishi kerak bo'ladi. Ta'limni boshqaruvchi muassasalar tomonidan belgilangan va ta'lim mazmuniga tegishli bo'lgan standartlardan tashqari o'quv materialini ilmiy nazariyaga qo'yiladigan mezonlariga ham mos kelishi kerak. Ushbu mezonlar orqali fanlar mazmuni ishlab chiqish va tuzish mumkin.

Amaliyotda talabalar diqqat e'tiborini quyidagilarga qaratadilar;

1-rasm. Amaliyotda ta'lim oluvchilar e'tibor qaratadigan faktlar.

Maxsus fanlar bloki qamrovidagi bilimlarni to'plash, ularni tizimlashtirish, ma'lumotlar tartibini yaxshiligi bu vaziyatda sodir bo'lmaydi. Talaba har doim nima asosiy, nima keyingi darajada, sababi nima, oqibati nima, qaysi qonun ustuvor va qaysi ma'lumotning element va bloklari qanaqaligini anglay olmaydi.

Har bir alohida blok fani ichida va turli fanlar orasida aniq va yaqqol aniqlik mavjud bo'lib o'zaro bog'liqlik va ta'sirlar o'rnatilgan dinamik bilimlardan farqli ravishda, bu vaziyatda talaba statik bilimlarga ega bo'ladi. Tarqoq va tartibsiz bilimlar to'plash va ularni tizimini bir maromga keltirish uchun xususiydan umumiyga va umumiydan xususiyga o'tishni aniq ko'zatuvinini ta'minlay oladigan materiallarni tarkiblashtirish shakllarini tanlash zarur. Bilimlarni qisqa, lo'nda, foydalanish uchun qulay ko'rinishda nomoyon qilishning turli modellari yaratilmoqda. Bularga: mantiqiy, semantic tarmoqlar, produksion va boshqa turlari. Bu bilan bir qatorda o'quv axborotlarini unumli

qisqartirish usullari mazmunli umumlashtirishning ma'lum psixologik-pedagogik nazariyalarda va didaktik birliklarni kattalashtirishda va umuman aytganda bilimlarni tizimlilikini shakllantirishda mavjud.

Xulosa hozirgi kunda axborot texnologiyalari sohasida talabalarni bilimini rivojlantirish, amaliyotda taqdim etish va foydalanish bo'yicha ishlar amalga oshirilmoqda. Ta'lim jarayonida o'quv materiallar muhim o'rin egallaydi bu orqali talabalar bilimni nazariy jihatdan balki amaliyotda ham rivojlantirishi mumkin. Zamonaviy va mahsuldor ta'lim metodlari ta'lim samaradorligining kafolatidir. Bunda ta'lim uchun o'qituvchining bilim mahorati va salohiyati o'quvchining sifatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Albatta bu metodlar o'quvchilarning boshlang'ich ta'limdan toki oliy ta'limgacha o'quvchilarning kelajagi va manfaati uchun ishlashi va kerakli natijani berishi zarur.

Adabiyotlar:

1. Mirziyoyev Sh.M. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasini -Xalq bilan muloqot va inson manfaatlari yilida amalga oshirishga oid Davlat dasturini o'rganish bo'yicha Ilmiy-uslubiy risola. Toshkent, "Ma'naviyat", 2017, - 416 b.
2. Ta'lim to'g'risida. O'zbekiston Respublikasining Qonuni.- T.: O'zbekiston, 2020.
3. Usmonboyeva. M. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. T. "Fan" 2005.
4. Pedagogik mahorat. Darslik A.A. Xoliqov; Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi.-T... (Iqtisod -moliya), 2011.
5. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik.- T.: (Sano- Standart) nashriyoti, 2017.

РЕЗЮМЕ

Ushbu maqolada talabalar tayyorgarligini amaliyotda o'quv materiallarini tarkiblashtirishning metodik yo'llari haqida fikr yuritilgan.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматриваются методические пути организации учебных материалов в практике подготовки студентов.

SUMMARY

This article discusses methodological ways of organizing educational materials educational materials in the practice of training students.